

ІНФЛЯЦІЯ АБО БЕЗРОБІТТЯ: ПРОБЛЕМА, ЯКУ МОЖНА ВИРІШИТИ

Стаття є ще однією спробою вирішити проблему співвідношення рівня інфляції та рівня безробіття. Згідно з теорією А.Філіпса у будь-якому разі необхідно робити вибір на користь або інфляції, або безробіття. Але в умовах України ми отримали дійсну можливість одними заходами одночасно подолати і інфляцію, і безробіття.

Clause is one more attempt to solve a problem of correlation between rates of inflation and unemployment. According to the theory of A. Phillips it is necessary to choose between inflation and unemployment in any case. But in conditions of Ukraine we have received the valid opportunity to simultaneously overcome both inflation, and unemployment by one means.

Досвід багатьох років, на протязі яких існує інфляція, показує, що сама по собі інфляція не завжди призводить до зниження реальних доходів населення. Вона досить сильно зменшує купівельну спроможність грошової одиниці, кількість товарів і послуг, які можна купити на ту чи іншу купюру. Проте зниження життєвого рівня населення відбувається лише тоді, коли динаміка номінальних доходів відстає від динаміки інфляційного процесу.

Але на цьому етапі дослідження інфляційних процесів з'являється необхідність розмежування поняття номінального доходу (номінальну суму отриманої заробітної плати, виплат за відсотками, прибутку та інших) і реального доходу (кількість товарів та послуг, які можна придбати на суму номінального доходу). Динаміку реального доходу визначають як різницю між номінальним доходом та інфляцією.

У багатьох випадках реальні доходи скорочуються на стільки, на скільки зростають ціни. Це перш за все стосується людей, які працюють у державних установах і отримують фіксовану платню, пенсіонерів, якщо отримувана ними пенсія не індексується, та інших осіб, які мають фіксовані доходи. Та навіть індексація не надає можливості уникнути витрат у повній мірі і мова може йти лише про розміри цих витрат.

При зростанні цін відбувається також відповідне зменшення реальної вартості заощаджень населення, депозитних вкладів і страхових полісів. Проте скорочення в умовах інфляції доходів певної частини населення супроводжується зростанням доходів тієї категорії працівників, прибутковість праці яких випереджує динаміку цін. При наявності однакових умов їх реальні доходи зростають. Таким чином, інфляція має

не тільки супротивників, а й прихильників, про що свідчить перерозподіл доходів серед різних верств населення.

Особої уваги заслуговує перерозподіл доходів між кредиторами і дебіторами, коли за позику розплачуються грішми, які в ході інфляції частково втратили свою купівельну спроможність. Цей механізм діє також на рівні державного боргу. Іноді має місце явище, коли держава свідомо використовує емісійну інфляцію на покриття своїх надмірних бюджетних витрат та дефіциту державного бюджету шляхом штучного перерозподілу доходів.

Між тим, як правило, під час посилення інфляційних процесів перерозподіл доходів на чинсь користь відбувається випадково, не впливаючи суттєво на соціально-економічне становище тих чи інших груп населення.

Але найбільш негативним явищем, яке пов'язане з інфляцією, є безробіття. Безробіття як соціальне явище характеризується неможливістю певною кількістю громадян у працездатному віці знайти собі роботу за незалежних від них причин, а служба зайнятості не може запропонувати їм відповідної роботи.

Безробіттю передують глибокі структурні зрушення в економіці, які стримують диспропорції між кількістю, якістю і структурою попиту і пропозиції праці; спади і кризи в економіці, які ведуть до скорочення попиту на працю і нерівномірне розміщення продуктивних сил, в результаті чого попит і пропозиція праці розділяються територіально.

Також може скластися така ситуація, коли в один і той же час серед одних категорій робітників у відокремлених районах спостерігається досить високий рівень зайнятості, а інколи і незадоволений попит на робочу силу, а в інших районах залишається безробіття. Нерівномірність пропозиції та попиту трудових ресурсів може відбуватися також серед різних категорій працівників за фахом. У тих районах, де попит на робочу силу залишається незадоволеним, відбувається зростання заробітної плати, що у свою чергу призводить до зростання витрат виробництва і, як наслідок, до підвищення цін.

Проте безробітні не мають можливості зразу оволодіти іншими, а іноді навіть досить рідкими та складними, спеціальностями, бо це потребує значних витрат часу, фінансів та особистих зусиль. Але, коли безробіття приймає масовий характер, працюючі вимушені погоджуватися на меншу заробітну плату, що сприяє повільному зниженню цін.

Певна річ, неможна повну зайнятість ототожнювати з абсолютною відсутністю безробіття. Це так само дійсно, як і те, що природна норма безробіття ніколи не може дорівнювати нулю. Проте рівень безробіття має наближатися до своєї природної норми. Повна зайнятість визначається як різниця між загальною кількістю працездатного населення та природною нормою безробіття.

Природного характеру безробіття може досягти лише за умов збалансованості ринку робочої сили. Якщо кількість безробітних, шукаючих роботу, перевищує існуючі вакансії, це вказує на незбалансованість ринку робочої сили, яка у даному випадку супроводжується дефіцитом сукупного попиту та циклічним безробіттям. Та при надлишковому сукупному попиті спостерігається дефіцит робочої сили, коли існує перевищення кількості робочих місць над кількістю робітників, шукаючих роботу. Тоді фактичний рівень безробіття навіть нижчий за природну норму безробіття. Але, як правило, в економіці має місце ситуація, коли фактичне безробіття перевищує свій природний рівень.

Між тим, значна більшість західних економістів дотримуються думки, що поточний рівень безробіття не обов'язково має бути обмежений природним безробіттям у декілька відсотків, а може бути і вищий за нього і досягати 6-7% від загальної кількості безробітних. На їх погляд такий стан ринку робочої сили є показником ефективного функціонування економічної системи, що на відміну від низького рівня безробіття, яке супроводжується зростанням оплати праці найманих робітників, не сприяє розкручуванню інфляційної спіралі і, як наслідок, погіршенню загального стану в економіці.

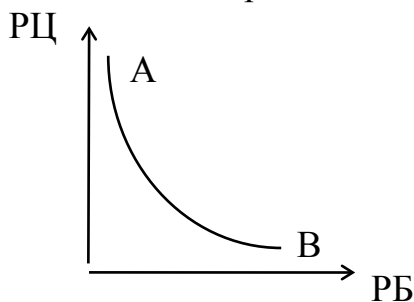
Взагалі існування деякого відсотку безробітних за умов повної зайнятості на перший погляд здається декілька незрозумілим. Але, якщо пригадати, що економіка постійно змінюється, утворюються нові робочі місця, а старі ліквідуються, що люди постійно поповнюють ринок праці та покидають його, ситуація декілька роз'яснюється. Це пов'язано з тим, що завжди є люди, які не мають роботи, але шукають її. Це саме та ситуація, коли загальний стан економіки не має ніякого значення.

Коли фактичний рівень безробітних дорівнює природній нормі, то люди, які шукають роботу, як правило, знаходять її за досить незначний період часу. Те само відбувається і з роботодавцями, які шукають працівників для заповнення існуючих вакансій. Підвищення норми безробіття у більшості випадків свідчить про погіршення стану серед безробітних. У свою чергу, зниження цієї норми у більшості випадків призводить до інфляції заробітної плати, коли роботодавці не можуть найняти необхідну кількість працівників за умов існуючого рівня заробітної плати. Таким чином, для вирішення цієї проблеми необхідно утримувати фактичну норму безробіття на рівні, досить близькому до її природньої норми.

В основі безробіття полягає залежність «заробітна плата - рівень цін». На фоні зростання заробітної плати поступово зростають витрати виробництва і як наслідок зростання цін на продукцію. Зростання цін у свою чергу сприяє прагненню працівників підвищення заробітної плати. Коло замикається.

Між тим, постійне зростання витрат виробництва призводить до скорочення чисельності працівників на підприємстві і відповідно до підвищення рівня безробіття. Одним із шляхів виходу із цієї ситуації є підвищення ефективності праці, яка надає можливість зростання винагороди за працю, не впливаючи на рівень цін. Проте здебільше процес зростання заробітної плати та рівня цін відбувається незалежно від підвищення продуктивності праці.

Закономірність залежності рівня безробіття від темпів приросту цін у 1958 році опублікував новозеландський вчений А.Філіпс, зобразивши її графічно (мал.1). Цей висновок став результатом багаторічних, з 1861 по 1957 роки, досліджень, які проводились на базі емпіричних даних і які полягли в основу встановленого кореляційного зв'язку між динамікою номінальної заробітної плати та існуючим рівнем безробіття.

Мал. 1. Крива Філіпса.

Крива Філіпса вказує на існування оберненопропорційної залежності між рівнем безробіття РБ і рівнем зростання цін РЦ.

А.Філіпс встановив, що коли рівень безробіття дорівнює приблизно 6-7%, рівень заробітної плати залишається відносно стабільним на відміну від того, коли рівень безробіття падає нижче цих відсотків, що супроводжується зростанням рівня заробітної плати. Та чим більше рівень безробіття наближується до свого мінімального значення, тим швидше зростає рівень заробітної плати, а відповідно і ціни, що призводить до посилення інфляційних процесів. І навпаки, коли $РБ > 7\%$, тобто в умовах масового безробіття, рівень заробітної плати значно зменшується, а ціни падають нижче своєї нульової відмітки.

Тобто, якщо не відмовлятися від заданого темпу зростання продуктивності праці, подолати інфляцію можна лише за рахунок зростання безробіття. Таким чином, високі рівні інфляції супроводжуються низьким рівнем безробіття і навпаки. Оскільки рівень безробіття відображає рівень виробництва, то лінія АВ може бути також зразком оберненопропорційної залежності між рівнем інфляції та рівнем виробництва.

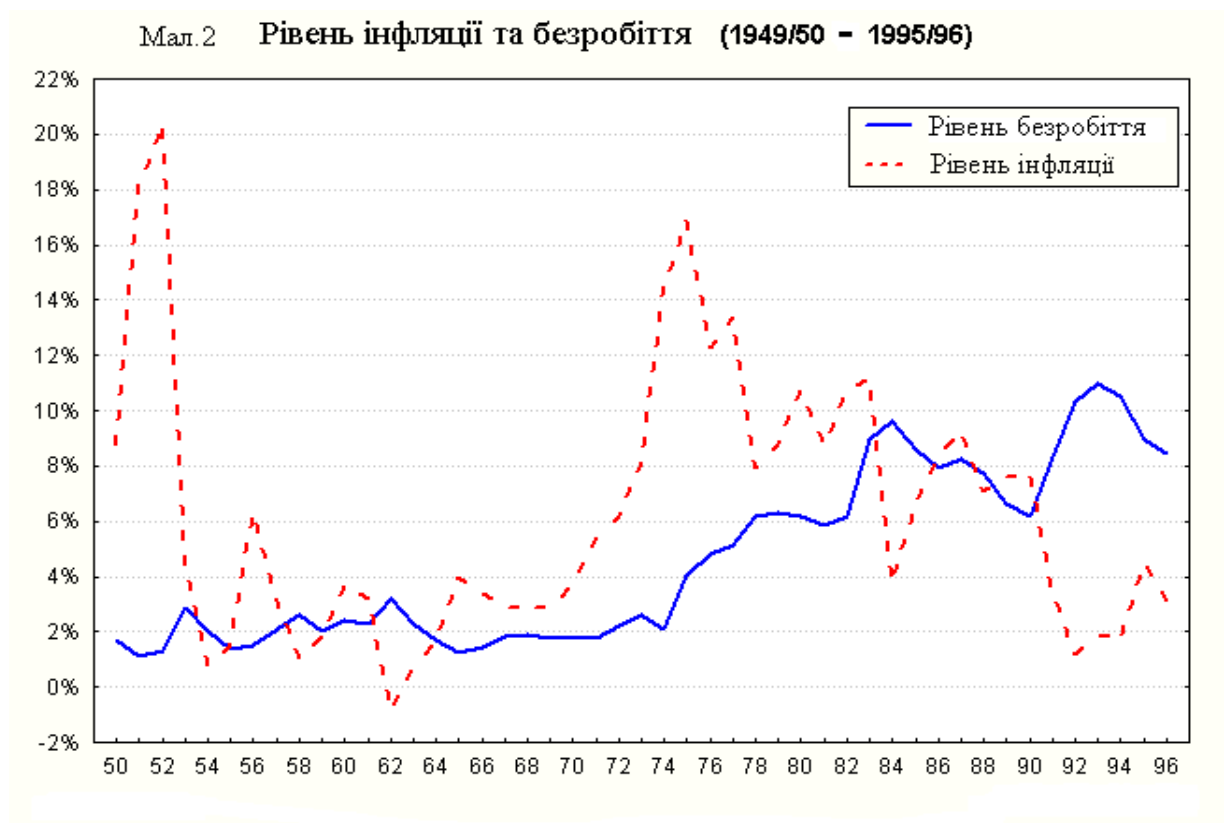
Відповідно з теорією Філіпса кожна держава має зробити вибір: або інфляція, або безробіття. Інфляція є своєрідною платою за високий рівень зайнятості, а безробіття в свою чергу - платою за цінову стабілізацію.

Треба зазначити, що теоретично обґрунтована закономірність, відображена кривою Філіпса, має вагоме статистичне підтвердження. Особливо тісний взаємозв'язок між рівнем інфляції та рівнем безробіття спостерігався у країнах заходу в 50-ті та 60-ті роки.

Але ретельне дослідження кривої Філіпса показало, що вона «працює» лише у короткому періоді. У довгому періоді, особливо коли інфляція зростає і набуває своєї іншої фази - стагфляції, крива Філіпса втрачає свою актуальність. Так було у країнах Заходу в 1973-1975 і 1978-1980 р.р. Цей час визначений одночасним зростанням як інфляції, так і безробіття.

Яскравим прикладом того факту, що «крива Філіпса» відповідає тільки короткому періоду часу, може бути динаміка залежності рівня безробіття від рівня інфляції в Австралії, яка спостерігалась з 1950 року по 1996 рік. У періоді 1955-1957 р.р., 1957-1959р.р., 1961-1964 р.р., 1983-1985 р.р. та 1991-1995 р.р. зберігається протилежна залежність рівня безробіття від рівня інфляції.

Між тим, у довгому періоді, приблизно з 1964р. по 1983 р., спостерігається одночасне підвищення як рівня безробіття, так і рівня інфляції (мал.2).

Проте порушення співвідношення між інфляцією та безробіттям може відбуватися під впливом інших багатьох чинників також. Серед них перш за все треба відзначити гострі негативні зміни у

зовнішньоекономічному просторі, які викликають значне зростання витрат виробництва.

Так у 1973-1975 р.р. чотири-кратне підвищення цін на імпортовану нафту. Це відгукнулося одночасним зростанням витрат виробництва, а також зростанням інфляції та рівня безробіття. У таких випадках мова йде про явище, яке існує в економіці під назвою “стагфляція”.

“Стагфляція = стагнація + інфляція”.

Стагнація в економіці (від латинського *stagnum* – болото, стояча вода) відзначається застійними процесами у виробництві, торгівлі та інших галузях народного господарства.

Як правило, передумовами стагнації є порушення економічних зв'язків між галузями народного господарства , ігнорування об'єктивних законів, невдале керівництво, розпад народногосподарського комплексу, корупція, структурні зрушення в економіці, розцвіт тіньової економіки та ін.

Поєднання таких двох досить небезпечних для економіки будь-якої країни явищ як стагнація та інфляція призводить до своєрідного економічного краху. Саме під час такого явища спостерігається відхилення від закономірності, зазначеної кривою Філіпса.

Аналогічне явище відбувалося і в Україні на початку 90-х років. Особливо важким економічним становищем в Україні відзначені 1992-1994 роки. У 1992 році ціни в Україні зросли майже у 21 раз, у 1993р. – у 102,6 разів , у 1994р. – у 5 раз. Тільки на протязі 1993 року ціни зростали щомісяця в середньому на 170%.

Щоденно ціни зростали майже на 3%. Це перевищувало загальні показники інфляції, коли ціни зростали на 1-2% щоденно. Це був своєрідний гіперінфляційний пік, коли темпи зростання цін перевищували 50% щомісяця та інфляція набувала статусу “супергіперінфляції”.

У 1993 році ціни в Україні зросли більше ніж на 10200%. Відповідно із статистикою Міжнародного валютного фонду у 1993 році Україна входила до першої п'ятірки країн світу, де були зафіксовані найвищі показники інфляції.

Не зважаючи на те, що початок 1990-х років був відзначений отриманням підприємцями дійсної можливості регулювання масштабів своїх виробництв, дії Уряду, спрямовані на подолання кризового стану країни, призвели до зростання державних видатків на соціальні потреби та, як наслідок, до збільшення бюджетного дефіциту, збільшення емісії та загальної маси не підтриманих товарами грошових знаків.

Це призвело до посилення диспропорції в економіці, дезорганізації господарських зв'язків, загострення кризи державних фінансів, активізації тіньової економіки, зростання злочинності, зниженню життєвого рівня, знеціненню трудових заощаджень населення, подальшого спаду

виробництва, зростання цін, підвищення рівня інфляції і безробіття одночасно.

Так в Україні тільки за 1992-1995 р.р. споживчі ціни зросли у 80 тис. разів, а грошові доходи населення лише у 26,7 тис. разів. У 130 разів знецінилися вклади громадян в ощадбанку.

З 1992 року Уряд почав використовувати інфляційні механізми випуску додаткових грошей для покриття бюджетного дефіциту. На 1 січня 1992 року в Україні в обігу перебувало 10,1 млрд. українських карбованців, та на кінець цього ж року їх сума склала 491,1 млрд.

Незабезпечені відповідною товарною масою гроші, покриваючи з одного боку частину бюджетного дефіциту, з іншого – тільки сприяли посиленню інфляційних процесів. Таким чином, у 1992-1994 роках в Україні спостерігалася інфляція, яка об'єднала в собі структурну, імпорту, бюджетну та кредитну інфляції, а також інфляцію попиту та інфляцію пропозиції.

З 1994 року Уряд України почав впроваджувати антиінфляційну політику. Грошова реформа 1996 року сприяла у звітній мірі стриманню інфляційних процесів, що у свою чергу призвело до поступового зростання рівня безробіття, підтверджуючи дійсність кривої Філіпса у короткому періоді.

Але звернемось до статистичних даних і розглянемо, яким чином в Україні протягом років незалежності співвідносились рівень інфляції та рівень безробіття (Таб.1).

Таб.1. Рівень інфляції та рівень безробіття в Україні (1991-2000 роки)¹.

	% (грудень до грудня попереднього року)									
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Рівень інфляції	390	2100	10256	501,0	281,7	139,7	110,1	120,0	119,2	125,8
Рівень безробіття	...	0,03	0,25	0,3	0,29	1,27	2,33	3,69	4,3	4,22

На першій погляд зменшення темпів інфляції супроводжувалось поступовим зростанням рівня безробіття. Але для більшої наглядності співвідношення рівня інфляції та рівня безробіття скористаємось методом кореляційного аналізу та оцінемо якість та тісноту зв'язку між даними показниками.

Побудуємо базу даних із динамічних рядів макроекономічних показників України, а також розглянемо крім рівня інфляції та рівня безробіття показники наявної грошової маси в обігу, бо саме вони згідно з постулатами монетаризму мають найбільш вагомий вплив на рівень інфляції.

¹ За даними Держкомстату України.

Таб.2. Динамічні ряди макроекономічних показників України (річні дані)¹.

	ІСЦ (річні дані)	Рівень безробіття	М 0	М 1	М 2	М 3
			у % до попереднього періоду			
1991	390,000	...	...	...	...	-
1992	2100,000	,030	1600,000	1200,000	1100,000	-
1993	10256,00	,250	2600,000	1600,000	1900,000	-
1994	501,000	,300	600,000	600,000	700,000	-
1995	281,700	,290	331,000	252,000	213,000	-
1996	139,700	1,270	154,000	135,000	132,000	135,000
1997	110,100	2,330	152,000	143,000	138,000	134,000
1998	120,000	3,690	117,000	114,000	124,000	125,000
1999	119,200	4,300	134,000	136,000	141,000	141,000
2000	125,800	4,220	134,000	147,000	145,000	145,000

Розрахуємо матрицю парних кореляцій, яка надасть нам можливість проаналізувати зв'язок між розглянутими показниками. У даному випадку нам треба розглянути коефіцієнт кореляції між ІСЦ (рівень інфляції) та рівнем безробіття:

$$r = -0,4133 \quad (p = 0,489).$$

Від'ємне значення коефіцієнту кореляції вказує на оберненопропорційний зв'язок між рівнем інфляції та рівнем безробіття, що підтверджує залежність, встановлену А.Філіпсом. Між тим, треба зазначити, що має місце тісний зв'язок лише у тих випадках, коли абсолютне значення r досить близько до 1. Якщо ж $|r|$ близько до 0, то зв'язок або досить слабкий, або взагалі відсутній.

У нашому випадку абсолютне значення коефіцієнту кореляції більш наближено до 0, але не настільки, що ним можна було б знехтувати. Проте, треба звернути увагу ще на один отриманий показник, а саме p -рівень, який являє собою вирогідність помилки. Коли він дорівнює 0,05, то може йти мова про те, що існує лише 5%-ва вирогідність того, що отримана залежність є випадковою. Ми ж отримали значення коефіцієнту кореляції з $p = 0,489$, що відповідає досить низькому рівню довіри до розрахованого коефіцієнту.

Не вражають також і інші результати:

(Рівень безробіття, М0) $r = -0,7699$ ($p = 0,128$);

(Рівень безробіття, М1) $r = -0,0581$ ($p = 0,926$);

(Рівень безробіття, М2) $r = 0,3202$ ($p = 0,599$);

(Рівень безробіття, М3) $r = 0,3224$ ($p = 0,597$).

Між тим, зараз доцільно згадати про те, що залежність, встановлена А.Філіпсом, притаманна короткому періоду, а у довгому періоді вона може порушуватись. Але кожний аналізуємий період можна розглядати і

¹ За даними Держкомстату України та НБУ.

як короткий, і як довгий залежно від того, з чим ми його будемо порівнювати.

Припустимо, що розглянуті десять років (1991-2000) - це довгий період і тому зв'язок між рівнем інфляції та рівнем безробіття не досить суттєво відповідає теорії А.Філліпса. Тоді період від року до трьох можна розглядати як короткий.

Побудуємо нову базу даних із динамічних рядів тих самих статистичних макроекономічних показників, але з урахуванням щомісячних даних.

Таб.3. Динамічні ряди макроекономічних показників України (щомісячні дані)¹.

Показники	ІСЦ	Рівень безробіття	М 0	М 1	М 2	М 3
			щомісячні показники у % до початку року			
1-1998	101.3	2.5	100.0	100.0	100.0	100.0
2	101.5	2.6	96.2	106.2	95.8	96.3
3	101.7	2.8	95.0	106.7	97.2	97.6
4	103.0	2.9	103.8	113.5	103.1	103.3
5	103.0	2.9	103.6	111.1	102.8	103.4
6	103.0	2.9	102.6	113.4	105.4	106.1
7	102.1	3.0	104.2	113.4	106.5	107.3
8	102.3	3.1	107.6	115.8	110.0	110.7
9	106.2	3.2	104.1	113.2	109.0	109.7
10	112.8	3.3	102.9	119.2	113.6	114.2
11	116.2	3.5	106.2	121.7	114.4	114.9
12	120.0	3.7	107.1	124.2	116.8	118.4
1-1999	101.5	3.7	100.0	100.0	100.0	100.0
2	102.5	3.8	93.7	95.2	96.4	96.6
3	103.5	4.0	94.3	95.6	97.8	97.8
4	105.9	4.0	93.8	98.0	101.3	101.4
5	108.5	4.1	102.7	104.2	106.0	106.1
6	108.6	4.0	107.6	110.7	111.2	111.3
7	107.5	4.0	110.6	118.0	118.3	118.2
8	108.6	4.0	115.8	118.4	119.9	119.8
9	110.1	4.1	120.0	123.4	125.3	125.4
10	111.3	4.1	125.9	128.3	129.7	130.3
11	114.5	4.1	132.7	132.7	132.2	133.1
12	119.2	4.2	126.0	131.2	133.2	134.0
1-2000	104.6	4.3	100.0	100.0	100.0	100.0
2	108.1	4.3	91.6	94.8	98.8	99.9
3	110.2	4.5	93.5	98.7	102.4	104.1
4	112.1	4.5	98.8	103.6	107.2	109.7
5	114.4	4.5	110.9	110.9	112.4	113.7
6	118.7	4.4	108.2	115.3	116.7	118.0
7	118.6	4.3	112.5	120.8	121.4	122.8
8	118.6	4.2	117.9	126.4	126.6	127.4

¹ За даними Держкомстату України та НБУ.

9	121.6	4.2	123.8	133.5	132.5	133.6
10	121.3	4.2	120.4	127.4	129.3	131.3
11	123.8	4.2	115.7	125.7	129.1	130.8
12	125.8	4.2	116.4	129.2	132.0	133.2

Розрахуємо матрицю парних кореляцій для щомісячних показників за 1998-2000 роки, проаналізуємо якість та тісноту зв'язку між ними та порівняємо їх з даними матриці парних кореляцій за 1991-2000 роки. У зв'язку з тим, що у таблиці темпи зростання грошової маси наведені у відсотках до початку кожного року, а темпи інфляції та рівень безробіття нарастаючим підсумком з початку 1998 року, матриці парних кореляцій розглянемо окремо для кожного року.

Розглянемо отримані коефіцієнти парної кореляції для рівня інфляції та рівня безробіття, для рівня безробіття та грошової маси МЗ, а також для рівня інфляції та грошової маси МЗ по рокам.

Таб.4. Коефіцієнти парної кореляції¹.

	1998	1999	2000
(ІСЦ, рівень безробіття)	$r=0.8292$ ($p=0.001$)	$r=0.8491$ ($p=0.000$)	$r=-0.5654$ ($p=0.055$)
(Рівень безробіття, МЗ)	$r=0.9182$ ($p=0.000$)	$r=0.7238$ ($p=0.008$)	$r=-0.6672$ ($p=0.018$)
(ІСЦ, МЗ)	$r=0.7862$ ($p=0.002$)	$r=0.9006$ ($p=0.000$)	$r=0.9642$ ($p=0.000$)

Таким чином, у 1998 та 1999 роках за умов досить високого рівня вирогідності (p -рівень практично дорівнює 0) отримані коефіцієнти парної кореляції свідчать про досить тісний прямопропорційний зв'язок між розглянутими показниками. А співвідношення між рівнем інфляції та рівнем безробіття не тільки не підпорядковується залежності, встановленій А.Філіпсом, а навпаки, повністю їй не підлягає.

Не можна також не звернути уваги на суттєвий прямопропорційний зв'язок між рівнем безробіття та грошовою масою МЗ, тим більше, що в аналогічному зв'язку перебувають рівень інфляції та грошова маса МЗ.

Досить вагомими (з абсолютним значенням r близьким до 1 та високим рівнем вирогідності, коли p -рівень практично дорівнює 0) є також отримані коефіцієнти парної кореляції відносно показників грошової маси М0, М1 та М2, але їх можна окремо не розглядати, оскільки найбільш показовими є коефіцієнти відносно показників грошової маси МЗ.

Але вже у 2000 році прямопропорційні зв'язки між рівнем безробіття і рівнем інфляції та між рівнем безробіття і грошовою масою МЗ змінюються на оберненопропорційні.

¹ Отримані розрахунково.

У цей самий час, якщо ми розглянемо зв'язок між рівнем інфляції та рівнем безробіття протягом одного трьохрічного періоду (1998-2000 роки), то отримаємо коефіцієнт парної кореляції:

$$r=0,6197 (p=0,000),$$

який у свою чергу теж протирічить теорії А.Філіпса навіть у короткому періоді.

Якщо ми перерахуємо показники грошової маси в обігу М3 відносно початку 1998 року та проаналізуємо їх зв'язок з рівнем інфляції та рівнем безробіття, то отримаємо ще більш вражаючі результати за трьохрічний період (1998-2000 роки) :

$$(ІСЦ, М3) r=0.8248 (p=0.000);$$

$$(Рівень безробіття, М3) r=0.7900 (p=0.000).$$

Треба зауважити, що всім розглянутим вище коефіцієнтам парної кореляції відповідають також діаграми розсіювання, наближені до прямої, що у свою чергу ще раз підтверджує наявність лінійної кореляції між розглянутими показниками.

Таким чином, наведені вище розрахунки надають можливість сподіватися, що, можливо, нам не треба обирати з двох зол менше і робити вибір між інфляцією та безробіттям, бо заходи, спрямовані на подолання однієї проблеми, сприятимуть також подоланню другої.

Нажаль, аналізуємий період часу, а саме роки незалежності, замалий, щоб дослідити всі зміни та тенденції розвитку більш детально, але у будь якому разі можна сміливо робити спробу “одним пострілом вбити двох зайців”.

Література

1. Соціально-економічне становище України за 2000 рік. Повідомлення Державного комітету статистики України. // Статистика України. - № 1. – С.103-104. 107-108.
2. С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. Экономика. – М., 1999. – С.597-611.
3. В.Боровиков. STATISTICA: искусство анализа данных на компьютере. Для профессионалов.- СПб.:Питер. – 2001.- С.115-120.